

Detektorfund fra Sig

Jens G. Lauridsen

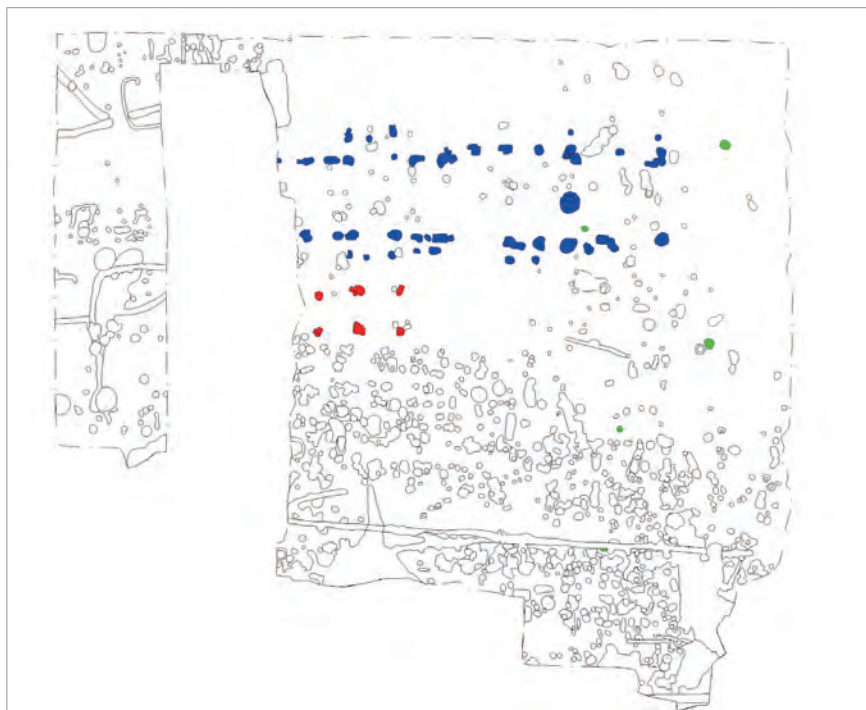
I de senere år er der dukket en mængde nye "detektorpladser" op rundt omkring i det ganske land, ligesom gamle kendte pladser er blevet mere omfangsrige, i hvert fald når det gælder spredningen af metaller. Grunden til denne tilvækst er resultat dels af et øget samarbejde mellem museerne og detektorbrugere, men også i høj grad af brugen af luftfoto til at finde forhistoriske bopladser, der kan rumme metaller. Flere detektorfolk studerer flittigt luftfoto i en søgen efter nye mål for deres hobby. Museet kan ikke prale af at have mange "metalrige" pladser her i området, vi kender vel omkring en håndfuld, hvorpå der forekommer metaller. I den gruppe er der én der skiller sig nævneværdigt ud, derom handler denne lille artikel. Det var dog ikke blevet til noget, hvis ikke det havde været for samarbejdet med de trofaste hobbydetektorfolk og her især Michael Kristiansen, der har lagt uendelig mange timer af sin fritid i detektorarbejdet. Tak for det, Michael.

De indledende manøvrer

I 2004 fik Michael og jeg en snak om, hvor det kunne være interessant at bruge metaldetektor i museets

ansvarsområde. Der blev kigget på kort og diskuteret frem og tilbage, for på daværende tidspunkt, kendte vi slet ikke til "metalrige" pladser, og hvor skulle man så starte med at søge? Nogle år for inden, i 2002, havde

museet haft en mindre udgravning ved Sig Kapelbanke (VAM 1158) og her blev med detektor fundet en lille sølv mønt og en bronzeknop til skæfteenden af en kniv. Ved Sig fandtes altså metaller. Ud over metalfundene



Udgravningsplan 2002 fra Sig Kapelbanke.

fra Sig Kapelbanke, blev der i udgravningen fundet urnegrave fra århundrederne omkring Kristi fødsel, samt et stolpebygget hus fra middelalderen. Ydermere blev der registreret mængder af tætstående stolpespor, der vidner om bebyggelse gennem længere tid på samme sted. Ved undersøgelsen blev der konstateret forholdsvis kraftige kulturlag i dele af udgravningsfeltet, hvilket kan forklares ved den intensive aktivitet, der tilsyneladende har været gennem flere århundreder.

I forbindelse med udgravninger forud for nedlægning af gas i 80'erne havde Esbjerg Museum, i dag Sydvestjyske Museer, i efteråret 1982 foretaget en udgravning lidt sydvest for Kapelbanken (ESM 1090). Denne undersøgelse afslørede en stump af en boplads fra tiden omkring Kristi fødsel og tilsyneladende også dele af en sen vikingetids- eller tidlig middelalderbebyggelse.

Navnet Sig Kapelbanke, oprindeligt kaldet Thorstrup Kapel, kommer af, at der netop her har ligget to kapeller, et romansk (år 1100-1250) og et gotisk (1250-1536). Begge bygninger blev påvist ved udgravninger i 1935 af K. Høgsbro Østergaard¹ på moræneknolden, der rager helt ud i Varde ådal. I engen nedenfor kapellet har været en helligkilde, St. Birittis- eller senere St. Gertruds kilde,² der tilsyneladende har haft en lang brugsperiode. I kilden er der gjort fund af keramik fra renæssancen, men også keramik fra ældre

jernalder.³ Hvorvidt kilden har været anvendt i de mellemliggende perioder får vi aldrig svar på, idet kilden i dag sandsynligvis er blevet taget af åen.

Ovenstående var grunden til at Sig Kapelbanke blev valgt som et af de mest spændende mål for en detektorafsøgning. Kapelbanken har været et område rigt på aktivitet gennem flere århundreder, ja årtusinder hvis man tager de løsfundne stenaldersager med, der også er derude.

De første fund

I foråret 2005 blev museet præsenteret for de første metalfund fra Sig. Der var tale om et treflignet spænde fra

vikingetid samt en middelalderlig bogklips udformet som en lille figur med anker i hånd, sikkert forestillende helgenen Sankt Clement.

Der skulle gå tre og et halvt år før vi igen fik fund fra Sig, denne gang til gengæld i en mængde vi ikke tidligere har set fra en enkelt plads. Fundet af en metalrig lokalitet i vores ansvarsområde var nu en realitet.

Størstedelen af genstandene fra Sig har paralleller i Skandinavien og variationen i typer og datering er stor. Metallerne ligger tidsmæssigt fra omkring 3.-12. århundrede med et stort tyngdepunkt med mange metaller omkring 8.-10. århundrede (vikingetiden).



Sjældne genstande

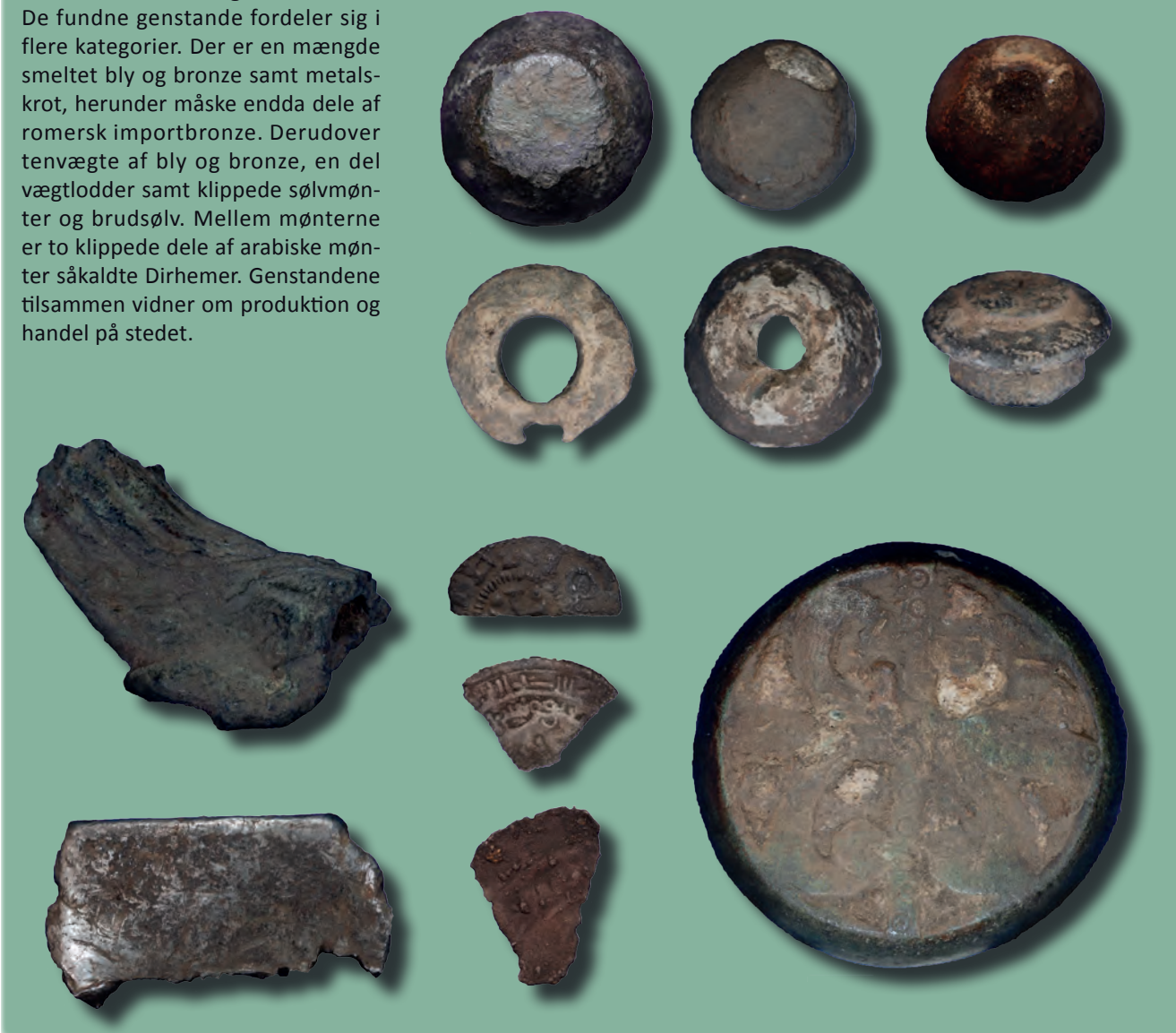
En håndfuld fund, er af en sådan karakter at det tenderer det ekstraordinære. Heriblandt tæller de såkaldte karolingisk-ottonske emaljefibler. Ligeledes et angelsaksisk stigbøjlebeslag og en remende udformet som et langstrakt plastisk dyrehoved i Ringerikestil med runde øjne og lange bagudsvungne snudeflige. Alle er genstande fra vikingetiden. Helt specielt er et rektangulært fladt guldstykke med afrundede hjørner, idet der på den flade og let hvælvede overside er indridset en mandsperson. Stykket må betegnes som værende en "guldgubbe". Gubberne hører generelt til i 5.-6. århundrede og langt de fleste er fundet på Bornholm. Fund udenfor det Bornholmske område er yderst sjældne og viser, at Sig skiller sig ud i forhold til andre metalrige pladser.



Alle genstande er gengivet ca. 1½ gang naturlig størrelse. Den lille gubbe kan ses i forstørrelse med opstregning på s. 96.

Produktion, handel og forbindelser

De fundne genstande fordeler sig i flere kategorier. Der er en mængde smeltet bly og bronze samt metalkrot, herunder måske endda dele af romersk importbronze. Derudover tenvægte af bly og bronze, en del vægtlodder samt klippede sølvmønter og brudsølv. Mellem mønterne er to klippede dele af arabiske mønter såkaldte Dirheme. Genstandene tilsammen vidner om produktion og handel på stedet.



Fund af seletøjsbeslag og -dele, rideudstyr, remender og forskellige andre beslag viser ligeledes, at der var ivrig færdsel og måske transportveje omkring åen netop her.



Derudover er der fund af personligt udstyr som dragtsmykker og spænder af forskellige slags. Få fund vidner om bevæbning, en dupsko fra bunden af en knivs- eller sværdskede og evt. et fragment af mundingsblik fra en sværdskede.



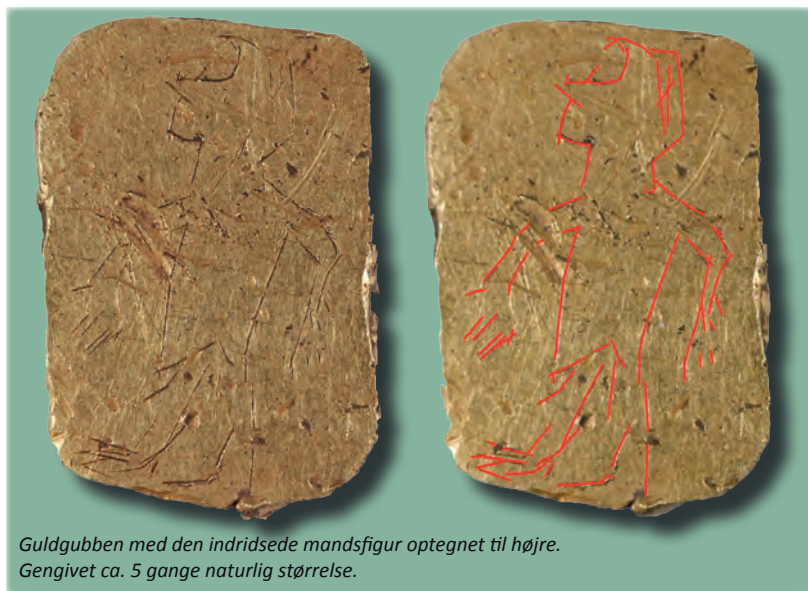
Flere genstande vidner om vidtstrakte forbindelser, der også rækker ud over Skandinavien. Der er de Arabiske sølvmonter gangbare ved handel og højtskattede af vikingerne for deres lødighed. De karolingisk-ottonske emaljespænder vidner om kristne kontakter på det europæiske kontinent⁴ og derudover et stigmøntbeslag fra de britiske øer, antagelig et angelsaksisk håndværk udført i meget høj kvalitet. Stigmøntbeslaget er blot en lille del af et eksklusivt rideudstyr, der sikkert har taget sig fantastisk ud i dets helhed med de øvrige beslagdele udført i samme stil. Beslaget har paralleller til et skattefund med angelsaksisk sølvhåndværk fra Poppleton tæt på York.⁵

Som en ekstra dimension, der også viser lidt om stedets tidsdybde, er der ligeledes fundet et fragment af en kobberøkse fra den sene del af bondestenalderen ca. 2000 f.Kr.

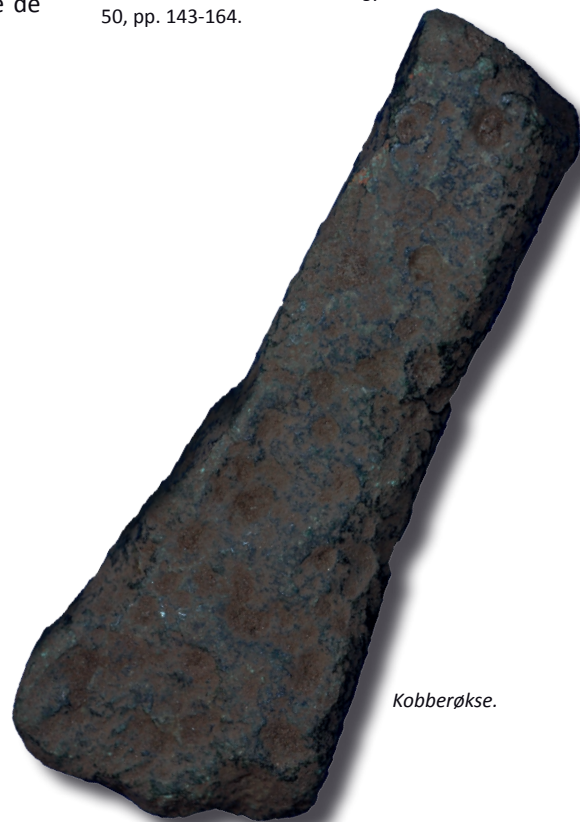
Vi har kun ganske lidt kendskab til hvilke strukturer der gemmer sig under mulden ude i Sig. At der er tale om en væsentlig brik i puslespillet omkring udveksling, handel, produktion, rigdoms- og magtcentre, færdsel og transportveje i det vestjyske, hersker ingen tvivl. Det er vores håb at vi ved udgravninger i fremtiden kan løfte sløret for, hvad der har skabt grundlaget for disse mange fine fund og hvilke sammenhænge de indgår i.

Noter

- 1 K. Høgsbro Østergaard: Kapelbanken i Thorstrup Sogn. *Fra Ribe Amt* 1938, Bd. 9, nr. 3, s. 17-23.
- 2 H.K. Kristensen: Sankt Gertruds Kilde i Torstrup. *Fra Ribe Amt* 1938, Bd. 9, nr. 3, s. 24-34.
- 3 *Danmarks Kirker* 19 Ribe Amt, hæfte 17: Kirkerne i Torstrup, Horne, Hodde og Tistrup. København 1988.
- 4 Maria Panum Baastrup: Småfibler af karolingiske og ottonske typer i Danmark. *Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie* 2005, s. 209-255.
- 5 Gabor Thomas: Reflections on a '9th-century' Northumbrian Metalworking Tradition. A Silver Hoard from Poppleton, North Yorkshire. *Medieval Archaeology* 2006, Vol. 50, pp. 143-164.



Guldgubben med den indridsede mandfigur optegnet til højre. Gengivet ca. 5 gange naturlig størrelse.



Kobberøkse.